

ДНЕВНИКЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание

Втора извънредна сесия.

XIV заседание, срѣда, 17 юлий 1913 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. д-ръ Х. Мутафовъ, въ 3 ч. 40 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствуващъ д-ръ Х. Мутафовъ: (Звъни)
Засѣданието се отвара.

Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь В. п. Николовъ: (Прочита списъка. Отсѣдствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Несторъ Абаджиевъ, Хасанъ-бей Апти-беевъ, Янко х. Атанасовъ, Петъръ Бабаджановъ, д-ръ Мицо Багаровъ, Димитъръ х. Ваневъ, Петъръ Вешковъ, Илия С. Бобчевъ, Марко Бошковъ, Димитъръ Бръчковъ, Стоянъ Бурмовъ, д-ръ Георги Гаговъ, д-ръ Никола Георгиевъ, Витанъ Герасимовъ, Ангелъ Горановъ, Мурадъ-бей Джевдедовъ, Георги Джевизовъ, Христо х. Димитровъ, Василь Димчевъ, Стефанъ Дрънковъ, Иванъ Еневъ, д-ръ Димо Желъзовъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Димитъръ Икономовъ, Стефанъ Икономовъ, Константинъ Илиевъ, Иванъ Казанджиевъ, Михо Каравасилевъ, Иванъ Кацаровъ, Йовчо Киревъ, Петъръ Козловъ, Василь Константиновъ, Григоръ х. Константиновъ, Григоръ Коцевъ, Петко Кочанковъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Герго Лаковъ, Константинъ Ленковъ, Тодоръ Лунгаловъ, Ной Марковъ, Мехмедали Герей Месудовъ, Иванъ Миневъ, Иванъ Минчевъ, Цани Миховъ, Анастасъ Мустаковъ, Димитъръ Нарлиевъ, Никола Начевъ, Георги Недковъ, Георги Николовъ, Петъръ Папанчевъ, Петъръ Петрановъ, Иванъ Петровъ, Иванъ Пецовъ, Христо Пипаловъ, д-ръ Константинъ Помяновъ, Венедиктъ Поповъ, Иванъ Поповъ, Димитъръ Патъмовъ, Василь Радоевъ, Петко Разсукановъ, Маню Райновъ, Етхемъ Ефенди х. Салимовъ, Иванъ Соколовъ, д-ръ Константинъ Списаревски, Илия Стаматовъ, Василь Стаменовъ, Иванъ Таневъ, Ганчо Торомановъ, Иванъ Халачовъ, Мехмедъ х. Хасановъ, Христо Цаневъ, Георги Шиваровъ и Никола Ченковъ)

Прѣседателствуващъ д-ръ Хр. Мутафовъ: Отсѣдствуватъ 73 народни прѣдставители. Има законното число, за да може да се смѣта засѣданието редовно.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че прѣдседателството е разрѣшило отпуски на слѣдующитѣ народни прѣдставители: на татарпазарджишкия г. Ангелъ Горановъ — 5 дена; на новозагорския г. Василь Константиновъ — 5 дена; на борисовград-

ския г. Марко Бошковъ — 4 дена; на тутраканския г. Иванъ Абрашевъ — 10 дена; на кулския г. Първулъ Първуловъ — 6 дена.

Освѣтъ това, поискали сж наново повече отъ 10 дена отпускъ такива г. г. народни прѣдставители, които сж се ползували по-напрѣдъ съ отпускъ. Затова ще положи на гласуване отъ Народното събрание исканиятъ отъ тѣхъ отпускъ.

Силистренскиятъ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Никола Георгиевъ, който е заминалъ вече за родния си градъ, по важни причини, извѣстни на г. г. народнитѣ прѣдставители, иска да му се разрѣши безсроченъ отпускъ. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да се даде на г. Георгиева безсроченъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

По сжщитѣ причини искатъ отпускъ и други двама народни прѣдставители, именно:

Бѣлоградчишкиятъ народенъ прѣдставителъ г. Киро Пановъ иска 15 дена отпускъ — досега се е ползувалъ само съ 3 дена — по причини, както казахъ, извѣстни на г. г. народнитѣ прѣдставители, иска да заміне за родния си градъ Бѣлоградчикъ. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се разрѣши на бѣлоградчишкия народенъ прѣдставителъ г. Киро Пановъ 15 дена отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

И казълагашкиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Петровъ, който сжщо така е заминалъ за родния си градъ, по причини извѣстни на г. г. народнитѣ прѣдставители, иска да му се разрѣши 15 дена отпускъ. Ще моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да се даде на г. Петрова исканиятъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Поискали сж отпуски и слѣдующитѣ г. г. народни прѣдставители:

Радомирскиятъ г. Раде Станоевъ иска 6 дена отпускъ. Той се е ползувалъ по-рано съ 8 дена отпускъ. Понеже съ искания сега отпускъ се надвишаватъ 10-тѣ дена, които прѣдседателството може да разрѣши, ще положи на гласуване неговото искане. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се даде на радомирския народенъ прѣдставителъ г. Раде Станоевъ исканиятъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Разградският г. Етхемъ Ефенди х. Салимовъ, който се с ползувалъ съ 10 дена отпускъ, иска и други 8 дена. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ да се даде 8 дена отпускъ на г. Салимова, да си вдигнатъ ржката. (Меншество) Не се приема.

Поповскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Ганчо Торомановъ, който се е ползувалъ съ 10 дена отпускъ, иска други 5 дена. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ да се даде на г. Тороманова 5 дена отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Меншество) Не се приема.

Кюстендилскиятъ г. Константинъ Ленковъ иска тоже да му се разрѣши 10 дена отпускъ. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ да се разрѣши 10 дена отпускъ на г. Ленкова, да си вдигнатъ ржката. (Меншество) Събранието не приема.

Орѣховскиятъ г. Тодоръ Лунгаловъ, който се е ползувалъ съ 15 дена отпускъ, иска други 5 дена. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ да се разрѣши 5-дневенъ отпускъ на г. Лунгалова, да си вдигнатъ ржката. (Меншество) Събранието не приема.

Съобщавамъ на Събранието, че отъ Министерството на войната е постѣпилъ законопроектъ за по-викване подъ знамената всички изключени отъ запаса опълченци отъ наборитѣ 1883, 1884 и 1885 г. Тоя аконпроектъ ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се постави на дневенъ редъ за слѣдующето засѣдание.

Постѣпилъ е, тоже отъ Министерството на войната, законопроектъ за отпушане дневни пари, начиная отъ 18 юний 1913 г., на всички долни чинове отъ армията. И тоя законопроектъ ще бѣде раздаденъ на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се постави на дневенъ редъ за слѣдующето засѣдание.

Пристѣпаме къмъ първата точка на дневния редъ: трето четене прѣдложението за одобрение IV-то, V-то и IV-то постановления на Министерския съвѣтъ отъ 3 и 14 май и 6 юний 1913 г., за опрѣдѣляне паричнитѣ оклади на военноплѣненитѣ лѣкари, аптекари, капелмайстори и пр.

Моля г. секретаря да прочете на трето четене прѣдложението.

Секретаръ В. п. Николовъ: (Чете)

„Р ѣ ш е н и е

за одобрение IV-то, V-то и IV-то постановления на Министерския съвѣтъ отъ 3 и 14 май и 6 юний 1913 г., протоколи № № 110, 120 и 142, за опрѣдѣляне паричнитѣ оклади на военноплѣненитѣ лѣкари, аптекари, капелмайстори и пр.

„Чл. 1. Въ допълнение на VIII-то постановление на Министерския съвѣтъ отъ 25 октомврий 1912 г., протоколъ № 158, одобрено съ законъ, утвърденъ съ указъ № 18 отъ 23 априлий 1913 г., да се отпушчатъ и раздаватъ на ржцѣ на день за храна по 5 л. и за дребни разноски по 2 л., като на оберъ-офицери, на чиновницитѣ военноплѣнени: капелмайстори, оржжейни майстори, полкови и дружинни писари, полкови майстори желѣзари, полкови майстори дърводѣлци, полкови ковчежници, полкови майстори-ножари и полкови майстори-сарачи, приравнени къмъ оберофицерскитѣ чинове.

„Чл. 2. На военноплѣненитѣ лѣкари и аптекари, които сж граждански лица безъ военни чинове и които сж служили въ турската войска, да се плаща за храна и дребни разноски по 7 л. на день на първитѣ и по 5 л. на вторитѣ, а на надзирателитѣ въ болницитѣ, домакини, готвачи и други подобни низши чиновници, по 3 л. на день.

„Чл. 3. Разпоредбитѣ по горнитѣ два члена да се считатъ въ сила отъ деня на обявяването на войната.“

Прѣдседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Ще се гласува. Ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ на трето четене прѣдложението за одобрение IV-то, V-то и IV-то постановления на Министерския съвѣтъ отъ 3 и 14 май и 6 юний 1913 г., за опрѣдѣляне паричнитѣ оклади на военноплѣненитѣ лѣкари, аптекари, капелмайстори и пр., така, както се прочете отъ г. секретаря, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Слѣдующата точка отъ дневния редъ е: първо четене законопроекта за допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ отъ 550.000 л.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ В. п. Николовъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ законопроекта за допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ къмъ бюджета за 1913 г. на сума 550.000 л.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Извѣстно ви е, че отвсѣждѣ изъ Македония и Одринско пристигатъ въ царството много бѣжанци безъ всѣкакви срѣдства за прѣхрана. Необходимо е държавата въ тия тежки минути да имъ се притече на помощъ бързо, за да може да се облекчи нещастното имъ положение поне съ утоляване глада имъ. Току-що гласуваниятъ кредитъ отъ 100.000 л. въ закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие отъ 1913 г. и пр., е свѣсѣмъ недостатъченъ да задоволи тая нужда отъ първа необходимостъ.

„Въ сѣкия законъ е гласуванъ и единъ кредитъ отъ 35.000 л., за раздаване помощи на раненитѣ войници. Сумитѣ отъ тоя кредитъ се отпушчатъ на особенъ комитетъ, който раздава помощитѣ на раненитѣ войници, излѣзли отъ лѣчебнитѣ заведения въ домашенъ отпускъ за поправка на здравето имъ. Досега този комитетъ е раздалъ на около 22.000 ранени войници помощи отъ по 2 до 20 л. на всѣкого споредъ физическото имъ състояние и далечината на пътуването. Отъ горнитѣ 35.000 л. сж дадени на комитета досега 25.000 л. и остава свободенъ кредитъ още 10.000 л., който свѣсѣмъ не е достатъченъ за раздаването помощи на раненитѣ отъ сегашната война войници.

„Прѣдъ видъ на това, като прѣдставямъ на почитаемото народно прѣдставителство настоящия законопроектъ, имамъ честь да го моля да го разгледа и гласува.

„София, 12 юлий 1913 г.

„Министъръ на финанситѣ: Д. Тончевъ.

„Законопроектъ

за допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ къмъ бюджета за 1913 г. на сума 550.000 л.

„Чл. 1. Разрѣшава се на министра на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ къмъ пунктове III и IV по Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве отъ чл. 4 на закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие отъ 1913 г. и пр., утвърденъ съ указъ № 25 отъ 5 юлий т. г., за отпушане на комисията за раздаване парични помощи на раненитѣ войници 50.000 л. и за помощъ на бѣжанцитѣ отъ новоосвободенитѣ земи на сума 500.000 л., или всичко 550.000 л.

„Чл. 2. Разходитѣ по този свѣрхсметенъ кредитъ да се покриватъ отъ редовнитѣ приходи на бюджета за 1913 г. и да се отнесатъ къмъ сѣщия бюджетъ.“

Прѣдседателствуващъ д-ръ Х. Мутафовъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Янко Сакъзовъ.

Я. Сакъзовъ: Г. г. народни прѣдставители! Съ този законопроектъ се повдигатъ два въпроса, отъ насъ се искатъ два кредита. Първиятъ кредитъ отъ 50.000 л. е помощъ за раненитѣ войници. Още по-рано, когато тукъ се гласува единъ малкъ кредитъ, ние отъ тая страна напиряхме — и господата, които стоятъ сега тамъ на това мѣсто (Сочи министерската маса) бѣха на сѣщото мнѣние — че този кредитъ е извънредно малкъ. Сега, при тази война, раненитѣ сж почти толкова, колкото бѣха и по-рано, ако не и повече. Нуждата днесъ заднесъ е още по-голъма, така че този кредитъ, исканъ отъ правителството, ще отиде съвсѣмъ на мѣсто, ако не кажемъ, че ще бѣде и недостатъченъ. Затова, азъ мисля, че тази страна на прѣдложението е приемлива и трѣбва да гласуваме за нея.

Втората частъ на прѣдложението — за отпускане 500.000 л. помощъ за бѣжанцитѣ отъ Македония — и Тракия, мисля че трѣбва да се разумѣва така — сжщо е наврѣменна. Но, когато ще даваме гласа си за тоя кредитъ, трѣбва да имаме прѣдъ видъ начина, по който ще бѣде раздавана тази помощъ. Ако има обществено проявление, въ което ние, българитѣ, да сме най-неорганизиранни, то е раздаването на помощи. Азъ имахъ случай и по-рано, още прѣди войната, а още повече и сега прѣвъ врѣме на войната, да забѣлжа тукъ, че начинътъ на раздаването на всичкитѣ тия помощи, които сж пристигали въ видъ на материяли или сж събирани въ видъ на пари, е твърдъ неправиленъ, и толкова неправиленъ, што е възмущавалъ даже и тѣзи, на които сж раздавани тѣзи помощи. Хората, и у насъ, и въ странство, иматъ страни въ своята душа, на които може да се апелира, и тѣхната щедростъ може да бѣде използвана въ врѣме на такива нещастия. Обаче ние не можемъ да организираме правилно раздаване на тѣзи помощи. Азъ смъ виждалъ да се раздаватъ отъ вѣнъ дошли материяли — чорапки, фанелки и т. н. — на хора, които съвсѣмъ не сж се нуждаяли отъ тѣхъ, а тѣзи, които се нуждаятъ, или нѣматъ достатъчно възможностъ да излѣзатъ на пазара, тамъ дѣто се иска, или нѣматъ тази смѣлостъ, или нахалство ли да кажа, да отидатъ да се вмѣкнатъ въ реда на тѣзи, да посегнатъ съ ръка, много такива сж останали на диренъ планъ и не сж могли да получатъ ни най-малка помощъ. И въ раздаването на градскитѣ помощи, и въ раздаването на вѣншнитѣ помощи е имало голѣма нередовностъ. Затуй, първата задача на комисията по раздаване на помощитѣ, слѣдъ като бѣде одобренъ този кредитъ, ще бѣде да се организира правилното раздаване на тия помощи. Ние, за съжаление, нѣмаме такива дружества. Случи ми се оня денъ да ми казва единъ руски професоръ, който въ Русия е участвувалъ твърдъ често въ такива богоугодни, благотѣлни работи, слѣдното: „Тамъ, казва, у насъ, имаме дамски комитети, които съ години дѣйствуватъ и които най-добъръ могатъ да знаятъ положението на ония, на които ще се даватъ помощи.“ Нашитѣ дамски комитети, за голѣмо съжаление, не сж до-стигнали тази височина на рускитѣ. Това сж едни врѣменно съставени комитети, които не познаватъ дори хората; малко се интересуватъ отъ работата си — трѣбва да си го кажемъ това като българи, които обичаме истината и искаме да се критикуваме — не познаватъ, казвамъ, хората, не имъ е грижа това и не имъ е присърце. Току-така не трѣбва да хвърляме 500.000 л., като ги дадемъ въ рѣцѣтъ

на правителството. Безъ съмнѣние, голѣма частъ отъ тѣхъ правителството трѣбва да даде въ рѣцѣтъ на посрѣдници, които ние трѣбва да издиримъ да бѣдатъ достойни за това довѣрие, което имъ дава Народното събрание. Значи, колкото се касае до начина на раздаването на помощитѣ, трѣбва, първо, посрѣдницитѣ да бѣдатъ най-добъръ издирени, и второ, самитѣ лица, на които ще се раздаватъ помощитѣ да бѣдатъ така сжщо добъръ издирени. Азъ имахъ случая да се заинтересувамъ, да поизуча бѣжанцитѣ. Отъ тѣхъ не всички се нуждаятъ отъ помощъ и не всички я искатъ, но въ общото течение, като че всички ще залочнатъ да искатъ помощъ, която не е нужно да имъ даваме. Много отъ тия хора сж съ достатъкъ, заможнички, иматъ си срѣдства и въ дома си и тукъ. Както и да е, искамъ да кажа, че нѣйдъ нуждата е много голѣма и да не би тамъ, дѣто ще се помѣчимъ да бѣдемъ еднакви къмъ всички, като дадемъ едно, дѣто нуждата е твърдъ голѣма, сжщо толкова и тамъ, дѣто нуждата не е толкова голѣма или почти никаква, т. е. да направимъ една несправедливостъ. Ще трѣбва, нѣкъдѣ да се даде двѣ, нѣкъдѣ едно, а нѣкъдѣ половинъ. Тѣй че, и въ това отношение, трѣбва да бѣдемъ строги; да се взематъ мѣрки, за да може тази помощъ да отиде на мѣстото си — тамъ, дѣто хората се нуждаятъ.

Като направихъ тия бѣлѣжки, мисля, че комисията ще обърне сериозно внимание на тая работа, да не се пряхоса нито една стотинка по посрѣдницитѣ — малкитѣ и голѣми посрѣдници, прѣвъ рѣцѣтъ на които ще мине тази помощъ — както това е бивало въ минали врѣмена. Нека се надѣваме, че, отъ друга страна, дѣйствително нуждающитѣ се ще приематъ помощта, а тия, които не се нуждаятъ, нека иматъ достатъчно смѣлостъ, достатъчно самоотверженостъ да кажатъ, че не се нуждаятъ сега засега отъ помощъ, която нѣкъдѣ е сто пѣти по-нужна, отколкото на друго мѣсто.

Прѣдседателствуващъ д-ръ Х. Мутафовъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Пѣю Ивановъ.

П. Ивановъ: Г. г. народни прѣдставители! Внесениятъ законопроектъ е тѣкмо наврѣмененъ и едва-ли ще се намѣри народенъ прѣдставителъ, който да се обяви противъ него. Но азъ имамъ да обърна вниманието ви на друго едно обстоятелство. Между тия бѣжанци, които избѣгаха по неволя отъ Македония, имаме и други бѣжанци, които забравяме, именно отъ онѣзи мѣста, дѣто стана землетресението — Търново, Лѣсковецъ, Горна-Орѣховица. Благодарение на стеклитѣ се обстоятелства, по случай новата война, ние, казвамъ, ги забравихме. Сега, когато отпущаме тази сума отъ 500.000 л. за помощъ на бѣжанцитѣ — и азъ ще се съглася съ г. Сакъзова, че сумата е малка, но понеже нуждитѣ сж много, да остане тази сума — искамъ да обърна вниманието на бюджетарната комисия, че трѣбва да има прѣдъ видъ и тѣзи бѣжанци, които пострадаха отъ землетресението и главитѣ на сѣмойствата сж на бойното поле, които се нуждаятъ много повече отъ помощи, отколкото онѣзи, които пристигатъ отъ Македония. Та, казвамъ, справедливо е, да се иматъ прѣдъ видъ, както отъ почитаемото правителство, тѣй сжщо и отъ комисията и тѣзи бѣжанци отъ Горна-Орѣховица, Търново и Лѣсковецъ, които много пострадаха отъ землетресението, не вече по тѣхно желание, разбира се, а по стеклитѣ се обстоятелства. Мисля, прочее, че бюджетарната комисия нѣма да пропушне да направи възможното, за да имъ се помогне.

Прѣдседателствуващъ д-ръ Х. Мутафовъ: Има думата г. министъръ-прѣдседателъ.

Министър-председател д-ръ В. Радославов: Г. г. народни представители! Когато министерството рѣши да иска този кредитъ за бѣжанците имаше прѣдъ видъ само ония, които сж избѣгали, както знаете, отъ нова България — отъ Македония или Тракия — и никакъ не му идваше на умъ за ония бѣжанци, за които става дума, които сж избѣгали отъ Търново и се намиратъ тукъ. Ако бѣше станало въпросъ за тѣхъ, бждете увѣрени, че щѣхме да туримъ една по-голяма сума. Азъ мисля, че засега трѣбва да се приеме тази сума, която искаме за бѣжанците отъ нова България, а колкото се отнася за бѣжанците отъ Търново, ще разгледаме и разискваме този въпросъ и, може-би, докато трае сесията да внесемъ единъ допълнителенъ кредитъ за тази цѣль.

По втория въпросъ, който се повдига главно отъ г. Сакъзова, и азъ съмъ на същото мнѣние. Наистина, ние, които сме стояли отвънъ управлението, малко довѣрие сме давали на комисията. Азъ не зная какви сж били комисията, които сж раздавали помощите на равените, но мисля, че все таки ще сж се състояли отъ лица, които сж имали довѣрието на правителството, и не съмъ чуждъ досега да сж направили нѣколко нередовности.

Колкото се касае до другата комисия, която ще се нареди за раздаване помощи на бѣжанците отъ нова България, правителството ще се погрижи за нея. Азъ мисля да се постави едно лице отъ бившите прѣдставители на България въ странство, което да бжде единъ видъ върховенъ началникъ на комисията, която ще се занимае съ раздаването на тая сума, която не е малка, като се внимава, щото това раздаване да бжде доколкото е възможно справедливо.

Ще моля, прочее, Народното събрание да гласува този законъ. Даже, бихъ молилъ, понеже работата е спѣшна, да се приеме на второ четене безъ да се изпраща въ комисията, защото нѣма време, тъй като нуждата е неотложна и бърза.

Прѣдседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Има думата г. Теодоръ Теодоровъ.

Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! По първия кредитъ за раздаване помощи на равените, нѣма съмнѣние ще се слѣдва сега установениятъ редъ — сумите ще се даватъ на комитета, който е функционираа досега много редовно и на който въ София правѣше честь да бжде членъ и г. министъръ Пешевъ. Тамъ, ми се струва, не се повдига никакво разномислие.

Относително втория кредитъ отъ 500.000 л. азъ мисля, че трѣбва да се подчертае едно обстоятелство, косто всички прѣждоговоривши изпуснаха изъ прѣдъ видъ. Не се касае тукъ да се даватъ парични помощи. И ако речемъ 500.000 л., да ги раздаваме въ пари, азъ ви увѣрявамъ, че тѣ сж твърдѣ малко; ако раздадемъ 3.000.000 л. и тѣ ще бждатъ малко, и колкото по-много гласуваме, толкова по не на мѣсто ще отидатъ и толкова по-малко дѣйствителни нужди ще удовлетворятъ. Не трѣбва да се раздаватъ пари. Отъ мотивите на законопроекта се вижда, че се касае да се утоли гладътъ на хората. Тѣ трѣбва да се раздаватъ само въ форма на хлѣбъ, и само ония хора, които иматъ нужда отъ хлѣбъ за да утолятъ глада си, тѣ трѣбва да се ползватъ. Тогазъ тази сума ще бжде достатъчна и ще утоли глада, дѣйствително, на много нещастници. Ако почнемъ да раздаваме пари на всѣки, който е бѣжанецъ, ние, безъ съмнѣние, не ще можемъ да проверимъ добръ състоянието на хората и не е чудно да ги дадемъ на най-ачиговозите, а твърдѣ е възможно да стане тази грѣшка, която каза г. Сакъзовъ — да се даватъ на ония, които иматъ по 100.000 л., а не на

ония, които мратъ отъ гладъ. По-рано бѣха гласувани 100.000 л., и тѣ сега сж прѣдметъ на разходъ. Тѣхното разходване е организирано доста правилно. Най-напрѣдъ тѣ сж разпрѣдѣлени между всички ония градове, дѣто има бѣжанци, и споредъ приблизителното количество на бѣжанците, както донасятъ за това административните власти. Слѣдъ това тия пари се отпущатъ на особени комитети, въ които влизатъ административни и финансови чиновници, учители, свещеници, почтени граждани и пр. Комитетите съставятъ списъка и послѣ даватъ се помощите винаги въ хлѣбъ, а не въ пари. Тамъ, дѣто не може да се намѣри брашно, прибѣгва се къмъ системата на реквизиция; и въобще работата е организирана доста правилно. Тия 500.000 л., които се прибавятъ къмъ онѣзи 100.000 л., за да станатъ 600.000 л., азъ разбирахъ, разбирамъ и сега, че трѣбва да се разходватъ по сѣщия начинъ, отъ сѣщитъ организирани вече комисии и то въ натура — да се дава хлѣбъ на хората. Тѣ ще бждатъ доволни. Има много такива злочастни бѣжанци, които се нуждаятъ отъ хлѣбъ; дѣцата и жените имъ ходятъ голи, боси, безъ шапки, безъ дрехи и простиратъ рѣка. За да може сумата да бжде достатъчна и да отиде намѣсто, защото и съкровището е въ доста печално положение — не трѣбва да мислимъ, че то е доста заможно и силно, за да отпуща по-голямъ суми — ние трѣбва да харчимъ много спестовно и цѣлесъобразно. Азъ нѣмамъ нищо противъ да се назначаватъ лица бивши министри, за да надзираватъ работата — то ще бжде отъ полза — но да се приеме отъ Народното събрание за принципъ, че пари нѣма да се даватъ отъ този кредитъ, а хлѣбъ или брашно за прѣхрана на хората. Прѣдпочтително е да се дава хлѣбъ, а не брашно; защото ако дадешъ нѣкому брашно, може-би, да нѣма възможностъ да го прѣобърне на хлѣбъ. На нѣкои мѣста сж прибѣгвали до реквизиционните комисии да ги хранятъ, както хранятъ войниците, а отъ тѣзи пари да се внася за смѣтка на реквизиционните комисии. И то е една мѣрка твърдѣ цѣлесъобразна.

Така че, азъ съмъ за гласуването на кредита на първо и второ четене днесъ, защото текстътъ на прѣдложението е добъръ и трѣбва да се приеме. Сумата не е голѣма, споредъ голѣмината на нуждите, които сж се явили. По-напрѣдъ нуждите бѣха по-малко, заради туй гласувахме 100.000 л.; сега нуждите сж по-голямъ и сумата трѣбва да се увеличи; но да се запази сѣщиятъ редъ, който е установенъ за разходването на 100-тъ хиляди лева, и ако можемъ въ нѣщо да го олучшимъ. Приемамъ, прочее, днесъ да стане първото и второто четене.

Прѣдседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Ще се гласува. Ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ на първо четене законопроекта за допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ къмъ бюджета за 1913 г. на сума 550.000 л. тъй, както се прочете отъ г. секретаря, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Понеже има прѣдложение за спѣшностъ, моля г. г. народните прѣдставители, които приематъ сега да стане второто четене, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Секретаръ В. п. Николовъ: (Чете)

„З а к ъ н ъ

за допълнителенъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ къмъ бюджета за 1913 г. на сума 550.000 л.“

Прѣдседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Които приематъ заглавието на законопроекта тъй, както

се прочете отъ г. секретаря, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Секретарь В. п. Николовъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на министра на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве допълнителенъ свѣрхсметенъ кредитъ къмъ пунктове III и IV по Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве отъ чл. 4 на закона за разрѣшение кредити за третото тримѣсечие отъ 1913 г. и пр., утвърденъ съ указъ № 25 отъ 5 юлий т. г., за отпускане на комисията за раздаване парични помощи на раненитѣ войници 50.000 л. и за помощъ на бѣжанцитѣ отъ новоосвободенитѣ земи на сума 500.000 л., или всичко 550.000 л.“

Прѣседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 1 отъ законопроекта тѣй, както се прочете отъ г. секретаря, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Секретарь В. п. Николовъ: (Чете)

„Чл. 2. Разходитѣ по този свѣрхсметенъ кредитъ да се покриватъ отъ редовнитѣ приходи на бюджета за 1913 г. и да се отнесатъ къмъ сѣщия бюджетъ.“

Прѣседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 2 отъ законопроекта тѣй, както се прочете отъ г. секретаря, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Ще пристѣпимъ къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ: прѣдложение за одобрение височайшитѣ укази отъ 18 октомврий и 1 декемврий 1912 г. подъ № № 77 и 98, височайшата заповѣдъ по дѣйствующата армия № 27 отъ 9 ноемврий 1912 г. и височайше утвърдения правилникъ за доброволческата служба на иностранци офицери и пр.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь В. п. Николовъ: (Чете)

„М о т и в и.“

„Както е извѣстно на г. г. народнитѣ прѣдставители, съ височайши указъ № 60 отъ 20 септемврий 1912 г. се направиха набѣрзо нѣкои измѣнения и допълнения въ вѣременното положение за паричното доволствие на военнослужащитѣ въ военно вѣрме, като се приложи и новата таблица за разпрѣдѣление офицерскитѣ длѣжности на разреди.“

„Впослѣдствие се забѣлѣза, че не всички офицерски длѣжности сѣ помѣстени въ таблицата, освѣнъ това прѣзъ вѣрме на войната нуждата изиска да се откриятъ нови длѣжности, вслѣдствие на което внесохъ своевѣременно нужнитѣ доклади въ Министерския свѣтъ и тоя послѣдниятъ съ III-то постановление отъ 13 октомврий 1912 г., протоколъ № 144, и I-то постановление отъ 20 ноемврий 1912 г., протоколъ № 183, постанови да се причислятъ показанитѣ офицерски длѣжности къмъ съответнитѣ разреди.“

„Тия постановления на Министерския свѣтъ се одобриха съ височайши укази подъ № № 77 и 98 отъ м. г. и сега се иска отъ народното прѣдставителство одобрението на тия укази.“

„Освѣнъ това, практиката прѣзъ вѣрме на войната показва неприложимостта на чл. 100 отъ закона за устройството на въоръженитѣ сили, относително приравнението по чинъ на лѣкаритѣ постѣпили на служба въ войската и военно-лѣчебнитѣ заведения, вѣнъ отъ театъра на военнитѣ дѣйствия, вслѣдствие на което се издаде височайшата заповѣдъ по дѣй-

ствующата армия отъ 9 ноемврий 1912 г. подъ № 29, която сѣщо подлежи на одобрение.“

„Сѣщо така, слѣдъ обявяването войната съ Турция, явиха се и приеха на служба като доброволци въ войската: иностранци офицери, подофицери, лѣкари, аптекари, фелдшери, сестри милосердни и други разни специалисти, за които не сѣществуваше никакъвъ правилникъ. Нуждата наложи съставянето на такъвъ и утвърждаването му отъ Негово Величество Царя, който правилникъ сѣщо подлежи на одобрение.“

„Поради това, като внасямъ настоящето прѣдложение въ Народното събрание, моля г. г. народнитѣ прѣдставители да го разгледатъ и гласуватъ въ настоящата сесия.“

„Ст. София, 24 юний 1913 г.“

„Управляющъ Министерството на войната, отъ свитата на Негово Величество,

Генералъ-лейтенантъ: Ботиовъ.“

„Прѣдложение

за одобрение височайшитѣ укази отъ 18 октомврий и 1 декемврий 1912 г. подъ № № 77 и 98, височайшата заповѣдъ по дѣйствующата армия № 27 отъ 9 ноемврий 1912 г. и височайше утвърдения правилникъ за доброволческата служба на иностранци офицери и пр.

„Членъ единственъ. Одобряватъ се направенитѣ съ височайши укази подъ № № 77 и 98 отъ 18 октомврий и 1 декемврий 1912 г. и височайшата заповѣдъ по дѣйствующата армия отъ 9 ноемврий с. г. подъ № 29 измѣнения и допълнения на вѣременното положение за паричното доволствие на военнослужащитѣ въ военно вѣрме, закона за устройството на въоръженитѣ сили и височайше утвърдения правилникъ за доброволческата служба на иностранци офицери, подофицери, лѣкари, аптекари, фелдшери, сестри милосердни, авиатори, механици, радиотелеграфисти и други разни специалисти за служба въ войската прѣзъ военно вѣрме, които измѣнения и допълнения, сѣщо и правилника за доброволческата служба на иностранци офицери и пр., да се считатъ въ сила отъ деня на обявяването общата мобилизация на армията.“

Прѣседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Има думата пловдивскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Нѣмамъ нищо противъ внесеното прѣдложение, само бихъ желалъ да прочетемъ всички тия укази и прикази, защото да вдигна ржка за одобряване височайшата заповѣдъ номеръ еди-колко, съдържанието на която не знамъ, ще бѣда недоброевѣстенъ спрѣмо себе си и моитѣ избиратели. Да вдигна ржка за одобрение измѣненето за паричното доволствие на офицеритѣ, не мога, защото не зная какво одобрявамъ. Може да има нѣкой параграфъ да се самообѣся, и азъ да вдигна ржка! Ето защо, азъ моля г. министра на войната, заедно съ това прѣдложение, което е внесълъ, да внесе и всички посочени въ него законоположения, за да можемъ да ги прочетемъ и да вдигнемъ ржка съ знание на нѣщата.

Прѣседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Считамъ за длѣжностъ да съобща на Събранието, че въ капцеларията на прѣдседателството сѣ постѣпили всички укази, за които става дума, а така сѣщо и правилникътъ; тѣ се намиратъ въ папката на прѣдседателството и сѣ на разположение на г. г. на-

роднитѣ прѣдставители. Които се интересуватъ и биха желали да ги прочетатъ, могатъ да сторятъ това. Прѣдседателството не ги е раздало поединично, защото отдѣлни екземпляри не сж постѣпили. Прочее, ако народнитѣ прѣдставители желаятъ да со запознаятъ съ тѣхъ, прѣдседателството държи на тѣхно разположение ония екземпляри, които то има.

М. Такевъ: Трѣбва да се отпечатаатъ и раздадатъ.

Т. Теодоровъ: Да се прочетатъ само.

Прѣдседателствуващъ д-ръ Х. Мутафовъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ Г. Вазовъ: Г. г. народни прѣдставители! Тѣзи укази и височайши заповѣди се намиратъ въ дѣлото, и ако г. г. народнитѣ прѣдставители обичатъ, могатъ да се прочетатъ още сега. Ако желаете, азъ мога да ви дамъ обяснение въ какво се състои работата.

Прѣдседателствуващъ д-ръ Х. Мутафовъ: Азъ ще консултирамъ Събранието, желяе ли да се прочетатъ тѣзи укази още сега. Ония г. г. народни прѣдставители, които желяатъ да се прочетатъ сега указитѣ и правилникътъ, за които става дума, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете указитѣ и правилника.

Секретаръ В. п. Николовъ: (Чете)

„У К А З Ъ

№ 77.

„Ние Фердинандъ I

съ Божия милость и народната воля

Царъ на българитѣ.

„По прѣдложението на Нашия министъръ на войната, изложено въ доклада му отъ 18 октомврий н. г. подъ № 304, основано на III-то постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ засѣданието му на 13 октомврий 1912 год., протоколъ № 144,

„Постановихме и постановяваме:

„1. Да се причислятъ по заплатата къмъ разредитѣ, изброени въ таблицата № 1 за разпрѣдѣлението на офицерскитѣ длжности на разреди, приложена къмъ указа Ни отъ 20 септемврий т. г. подъ № 60, още и слѣднитѣ длжности:

„I разредъ.

Министъръ на войната.

Помощникъ на главнокомандующия.

Пъленъ генералъ и генералъ-лейтенантъ за особени поржчки.

Комендантъ на I-степененъ укрѣпенъ пунктъ въ чинъ генералъ.

„II разредъ.

Полеви главенъ воененъ прокуроръ.

Началникъ на отдѣлъ въ Министерството на войната или неговъ замѣстникъ.

Инспекторъ на артилерията при Министерството на войната или неговъ замѣстникъ.

Началникъ на дивизионна областъ.

„III разредъ.

Началникъ отдѣлъ при щаба на дѣйствующата армия (главна квартира).

Помощникъ инспектора на артилерията при главната квартира.

Помощникъ началникъ на отдѣлъ въ Министерството на войната или неговъ замѣстникъ.

Комендантъ на II-степененъ укрѣпенъ пунктъ.

Помощникъ на полевия главенъ воененъ прокуроръ.

Началникъ на артилерията при I-степененъ укрѣпенъ пунктъ.

„IV разредъ.

Помощникъ началникъ на съобщенията и етапитѣ и инспекторъ на съобщенията и етапитѣ.

Началникъ на военно-санитарна часть въ Министерството на войната или неговъ замѣстникъ.

Полковникъ за поржчки при инспектора на инженернитѣ войски въ главната квартира.

„V разредъ.

Щабъ-офицери при аташетата.

Заведующъ движението по желѣзницитѣ.

Командиръ на желѣзнопътна дружина.

Началникъ на отдѣление при Министерството на войната или неговъ замѣстникъ.

Началникъ на артилерия при II-степенни укрѣпени пунктове.

Началникъ на резервенъ базисенъ и междиненъ артилерийски складове въ чинъ полковникъ.

Прѣдседателъ на мѣстенъ полеви воененъ сждъ.

Щабъ-офицеръ за поржчки въ главната квартира.

„VI разредъ.

Комендантъ на столицата или неговъ замѣстникъ. Военни аташета.

Членове въ евакуационнитѣ комисии, началникитѣ на разпрѣдѣлителнитѣ, етапнитѣ, евакуационнитѣ, полскитѣ болници, дивизионнитѣ лазарети.

Старшитѣ полкови лѣкари въ пѣхотнитѣ полкове.

Областенъ интендантъ.

Заведующъ строево-домакинското отдѣление въ артилерийската инспекция при Министерството на войната, или неговъ замѣстникъ.

Началникъ на резервенъ, базисенъ и междиненъ артилерийски складове, въ чинъ подполковникъ или майоръ.

Воененъ прокуроръ при мѣстенъ полеви воененъ сждъ въ щабъ офицерски чинъ.

Началникъ на отдѣление при полевого главно военно прокурорство.

Началникъ на ветеринарна секция при щаба на отдѣлна армия.

Началникъ на ветеринаренъ лазаретъ при отдѣлна армия.

Командиръ на телеграфенъ паркъ, щабъ офицеръ.

Началникъ на въздухоплавателенъ паркъ, щабъ офицеръ.

„VII разредъ.

Воененъ слѣдователь при мѣстенъ воененъ сждъ, оберъ офицеръ.

Воененъ слѣдователь при полеви воененъ сждъ.

Оберъ офицери при аташетата.

Помощникъ на полевия воененъ прокуроръ.

Ковчжчикъ при главната квартира.

Прѣводчици оберъ офицери.

Дѣловодителъ на главната реквизиционна комисия.

Адютантъ на министра на войната.

Заведующъ отдѣление въ Софийския артилерийски арсеналъ.

Началникъ на резервенъ, базисенъ и междиненъ артилерийски складове въ чинъ капитанъ.

Адютантът на началника на главното тилово управление.

Инспекторът на артилерията при главната квартира.

Помощникът на мѣстенъ полеви воененъ прокуроръ.

Воененъ слѣдователъ по окръжи.

Началникът на радиотелеграфно и аеропланно отдѣление.

Началникът на инженерния паркъ при частна армия.

Командирът на телеграфна полурота.

Началникът на автомобилно отдѣление.

Плацъ адютантът на столицата.

„Всички лѣкари, които заематъ длѣжности ординатори въ дивизионнитѣ лазарети и въ полскитѣ, евакуационнитѣ, етапнитѣ и разпрѣдѣлителнитѣ болници, етапни лѣкари, лѣкаритѣ за порѣчка, дружиннитѣ лѣкари (младши лѣкари) и лѣкаритѣ на отдѣлни войскови части.

„VIII разредъ.

Началникът на разходенъ артилерийски складъ.

Дѣлопроизводителъ при мѣстенъ полеви воененъ сѣдъ, оберъ офицеръ.

„З а б ѣ л ѣ ж к а I. За всички непоказани въ таблицата длѣжности, офицеритѣ, които ги заематъ получаватъ заплата по разредъ, съответствующъ на чина имъ, съгласно § 5 отъ „врѣмненото положение за паричното доволствие на военнослужащитѣ въ военно врѣме“. При това тия, които иматъ чинъ полковникъ получаватъ заплата опредѣлена за полковникъ отъ V разредъ и тия, които иматъ чинъ генералъ получаватъ заплата за генералъ отъ III разредъ.

„З а б ѣ л ѣ ж к а II. Приравняването на санитарнитѣ офицери въ чинъ, за което се говори въ чл. 100 отъ „закона за въоръженитѣ сили“ безразлично дали се отнася за лица числящи се или не въ запаса на войската, дава право на заплати и други видове парични доволствия, съответствующи на чина, къмъ който се отнася приравняването.

„II. Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на Нашия министъръ на войната.

„Издаденъ въ Стара-Загора на 18 октомврий 1912 г.

„На първообразния съ собствената на Негово Величество рѣка написано:

Фердинандъ.

„Приподписалъ, министъръ на войната,

Генералъ-лейтенантъ: Н и к и ф о р о в ъ.

„У К А З Ъ

№ 98.

„Ние Фердинандъ I

съ Божия милость и народната воля

Царъ на българитѣ.

„По прѣдложението на Нашия министъръ на войната, изложено въ доклада му отъ 26 ноемврий н. г. подъ № 327, основано на I-то постановление на Министерския съветъ, взето въ засѣданието му на 20 ноемврий 1912 г., протоколъ № 183,

„Постановихме и постановяваме:

„I. Да се причислятъ по заплата къмъ разредитѣ, изброени въ указитѣ ни отъ 20 септемврий и 18 октомврий т. г. подъ № 60 и 77 за разпрѣдѣлението офицерскитѣ длѣжности на разреди още и слѣдующитѣ длѣжности:

„V разредъ.

Началникът на отдѣление при главната квартира на отдѣлна армия.

„VI разредъ.

Началникът на адютантската секция въ щаба на дѣйствующата армия.

„VII разредъ.

Адютантът на инспектора на инженернитѣ войски. Помощникът началника на адютантската секция въ щаба на дѣйствующата армия.

„II. Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на Нашия министъръ на войната.

„Издаденъ въ Лозенградъ на 1 декемврий 1912 г.

„На първообразния съ собствената на Негово Величество рѣка написано:

Фердинандъ.

„Приподписалъ, министъръ на войната,

Генералъ-лейтенантъ: Н и к и ф о р о в ъ.

„Височайша заповѣдъ

по дѣйствующата армия

№ 29.

Гр. Лозенградъ, 9 ноемврий 1912 г.

I.

„На основание чл. 100 отъ закона за устройството на въоръженитѣ сили, всичкитѣ лѣкари постѣпили на служба по случай мобилизацията и получили назначеніе въ частитѣ на войската и лѣчебнитѣ заведения се приравняватъ къмъ съответствующитѣ чинове на санитарнитѣ офицери, по щатовеѣ за военно врѣме, както слѣдва:

„Съ чинъ санитаренъ майоръ: всички членове на евакуационнитѣ комисии, началницитѣ на евакуационнитѣ, етапнитѣ, разпрѣдѣлителнитѣ и полскитѣ болници, дивизионнитѣ лазарети и старшитѣ полкови лѣкари, ако не сѣ въ по-горенъ чинъ.

„Съ чинъ санитаренъ капитанъ: ординаторитѣ въ дивизионнитѣ лазарети, полскитѣ, евакуационнитѣ, етапнитѣ и разпрѣдѣлителнитѣ болници, етапнитѣ лѣкари, лѣкари за порѣчки, дружиннитѣ (младшитѣ лѣкари) и лѣкаритѣ на отдѣлнитѣ войскови части, както и аптекаритѣ на базиснитѣ санитарни складове, началницитѣ на отдѣления въ ветеринарнитѣ лазарети при отдѣлнитѣ армии, ветеринарнитѣ лазарети въ дивизионнитѣ огнестрѣлни паркове, въ артилерийскитѣ скорострѣлни и нескорострѣлни полкове и въ полскитѣ гаубични отдѣления, ако не сѣ въ по-горенъ чинъ.

„Съ чинъ санитаренъ поручикъ: началницитѣ на разходнитѣ санитарни складове, помощницитѣ на началници на отдѣления въ ветеринарнитѣ лазарети при отдѣлнитѣ армии, въ дивизионнитѣ интендантски роти и въ планинскитѣ артилерийски полкове, ако не сѣ въ по-горенъ чинъ.

„Съ чинъ санитаренъ подпоручикъ: всички останали аптекари въ лѣчебнитѣ заведения и частитѣ, ако не сѣ въ по-горенъ чинъ.

II.

„Началницитѣ на хранителнитѣ пунктове назначени съ височайша заповѣдъ № 11 отъ 2 октомврий т. г., ако не се числятъ по запаса на дѣйствующата армия, да се считатъ като военни чиновници и да се причислятъ по права и заплата къмъ IX разредъ (§ 6 отъ врѣмненото положение за паричното доволствие на военно-служащитѣ въ военно врѣме).

III.

„Домакинъ-счетоводителитѣ при разпрѣдѣлителнитѣ, етапнитѣ и евакуационнитѣ болници, ако не

се числят въ запаса на армията, да се считатъ като военни чиновници и да се причислятъ по права и заплатата къмъ VIII разредъ (§ 6 отъ горѣцитираното положение), ако болниците иматъ по щата до 1.000 легла включително и къмъ VII разредъ, ако болниците сж съ повече отъ 1.000 легла.

„На първообразната съ собствената на Негово Величество рѣка написано:

Фердинандъ.

„Приподписалъ, началникъ щаба на дѣйствующата армия, отъ генералния щабъ,

Генералъ-майоръ: Фичевъ.

„Правилникъ

за доброволческата служба на иностранци офицери, под-офицери, лѣкари, аптекари, фелдшери, сестри-милосердни, авиатори, механици, радиотелеграфисти и други разни специалисти за служба въ войската прѣзъ военно врѣме.

„Чл. 1. За спомагане службата въ войската въ военно врѣме допушта се да се приематъ на доброволческа служба иностранци офицери, подофицери, лѣкари, фелдшери, сестри милосердни, авиатори, механици, радиотелеграфисти и други специалисти.

„Чл. 2. Присмането на доброволци се разрѣшава отъ щаба на дѣйствующата армия. Желаящитъ да постъпятъ на доброволческа служба, подаватъ до казания щабъ заявления, въ които указватъ, че приематъ да служатъ по условията изброени въ настоящия правилникъ. Къмъ своитъ заявления тѣ трѣбва да прилагатъ документъ, който удостоверява качеството имъ.

„Чл. 3. Доброволцитъ се назначаватъ на служби, каквито съответствуватъ на тѣхнитъ качества по изборъ и опрѣдѣление отъ щаба на дѣйствующата армия.

„Чл. 4. Доброволцитъ получаватъ заплати и други възнаграждения въ сѣния размѣръ, каквито се даватъ на другитъ служаци въ войската, равни на тѣхното служебно положение. Освѣнъ това на доброволцитъ се плащатъ пѣтни пари отъ мѣстотръгването имъ до София въ България.

„З а б ъ л ѣ ж к а. Заплатитъ на особени специалисти, като лѣкари, авиатори, радиотелеграфисти, механици и други разни доброволци, които споредъ специалнитъ тѣхни служебни качества сж нужни за войската, се опрѣдѣлятъ по взаимно съгласие между щаба на дѣйствующата армия и лицето, което иска да постъпи на доброволческа служба.

„Чл. 5. Доброволцитъ се подчиняватъ на българскитъ закони и сж длѣжни да изпълняватъ всичкитъ заповѣди и распореджания на началствующитъ лица, подъ чиято власть тѣ бждатъ назначени.

„Чл. 6. Доброволцитъ нѣматъ право да напушатъ службата, додѣто трае военното врѣме, безъ съгласието на тѣхното начальство.

„Чл. 7. Слѣдъ демобилизацията на войскитъ доброволцитъ се увольняватъ отъ служба и се удовлетворяватъ съ пѣтни пари отъ гр. София до мѣстотръгването имъ и два мѣсечна заплата напредъ.

„Чл. 8. Началството си запазва правото да увольнява въ всѣко врѣме доброволцитъ по свое усмотрѣние. Въ такъвъ случай на уволненитъ, освѣнъ пѣтни пари, споредъ чл. 7, се плаща едновременно възнаграждение въ размѣръ по усмотрѣние на началството.

„Началникъ на щаба на дѣйствующата армия, отъ генералния щабъ,

Генералъ-майоръ: Фичевъ.“

Прѣдседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Има думата пловдивскитъ народенъ прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Както ви е извѣстно, на 22 септември 1912 г. се свика на извънредни засѣдания сесията на Народното събрание, едно, за одобрение обявяването на военно положение, и второ, да се гласуватъ нѣколко бързи законопроекти отъ финансовъ характеръ, между които бѣше и законопроектътъ за измѣнение положението за паричното доволствие въ армията. Помните добръ, тогава се внесе, макаръ и на бърза рѣка, едно прѣдложение отъ г. военния министъръ за всички разреди, къмъ които се причисляваха г. г. офицеритъ и лѣкаритъ, за получаване на дневни пари, които, споредъ съществуващото положение, биваха въ единъ размѣръ, въ двоенъ и троенъ, споредъ това дали армията е на мобилизационна нога, на военна нога или е прѣминала границата на старото царство. Това, казахъ ви, бѣше на 22, 23, 24 и 25 септември, когато всички гласувахме, разбира се, съ най-голяма готовностъ, за да дадемъ възможностъ на нашата армия да изпѣлни своя отечественъ дългъ, както ти и стори това, безспорно.

Тукъ чета нѣколко заповѣди, нѣколко нови положения на Главната квартира издадени въ Лозенградъ, слѣдъ гласуването на този законъ, за създаване нови разреди, за причисляване на нови чинове къмъ разни разреди, между които прави ми впечатление, че сж намѣрили мѣсто столичниятъ комендантъ и неговиятъ помощникъ. Види се, г. военниятъ министъръ на врѣмето е забравилъ да ги тури, та сега ги е вписалъ въ единъ правилникъ; види се, сега се е почувствувала нуждата г. комендантътъ на столицата и неговиятъ помощникъ да влизатъ въ разреда за тѣзи двойни и тройни пари. Азъ питамъ уважаемия г. воененъ министъръ — разбира се, той не носи отговорността за това, защото тогава не е билъ воененъ министъръ, но все таки той е въ състояние да ни даде пояснение върху слѣдующитъ два въпроса — първо, какъ става така, че при наличността на единъ законъ, току-що гласуванъ отъ Народното събрание, внесенъ по прѣдложение на г. военния министъръ тогава, веднага същото това Военно министерство не вече тукъ въ София, а въ Лозенградъ въ Главната квартира да издаде положение, съ което се трѣбватъ суми мимо закона за паричното доволствие, който току-що камарата бѣ гласувала. Ние ще одобримъ дѣйствиия станали прѣзъ м. ноември 1912 г. и то станали по рѣшение на Главната квартира, ще одобримъ суми, които сж давани мимо законитъ на страната! Ние ще ги одобримъ днесъ, нѣма какво да правимъ, защото паритъ сж платени, и нѣма да се обръщаме къмъ хората, за да си ги вземемъ назадъ. Но азъ искамъ да попитамъ г. военния министъръ, какъ стана така тази работа. Ако е имало нужда, ако е трѣбвало да се причислятъ къмъ тая категория разни коменданти и пр., защо г. военниятъ министъръ на врѣмето не ни е сезиралъ, за да си кажемъ думата тукъ въ камарата? Ако е нѣмало нужда отъ насъ, нѣмаше защо да се свиква Народното събрание на извънредна сесия. Щомъ може съ правилникъ да плащаме заплати и слѣдъ това, *post factum*, да ги одбръаме, нѣма нужда отъ камара. А между това, нашата конституция казва: нито сантимъ даже не може да се разхвърли на народа, докато прѣдварително Народното събрание не го одобри — не *post factum*, не въ послѣдствие. Ето защо, първиятъ въпросъ, който моля г. военния министъръ да обясни, е: какъ стана така, че законътъ, който гласувахме въ извънредната сесия за измѣнение положението въ паричното доволствие въ армията, бѣше така леко отмененъ съ една заповѣдъ по армията.

Вторият въпрос, който бих желал г. военният министър да обясни, е: кой е бил критерият, по който са разпределяни разните лица към всички тези разреди, които са вписани днеска в правилника — този към един разред, онзи към друг разред. Тези разреди предварително бяха определени в закона; после намършиха, че този закон е непълнен; г. военният министър ни сезира, и ние допълнихме закона своевременно през извънредната сесия на 1912 г. Как така няколко дена след гласуването на закона се съзна нуждата за нови разреди, за нови длъжности и нови хора да се впишат в старите разреди? Народното събрание чувствава нужда, по мосто разбираше, да се обясни и тая точка: как така става, че да не могат да бъдат предвидени от Военното министерство и от Главната квартира всички тия нови чинове и длъжности към нови разреди, та трябваше да се създават съ правилник и да ги одобряват една година след тяхното създаване.

Още един последен въпрос. Бих молил г. военния министър да вземе бължка, че е пожелателно да се одобряват работи, които се касаят до хазната на страната съ дъйствието постепенно: първо, да се похарчи парата, на после пешенещ да я одобриш. Това не бива да става. Това не е добро счетоводство, това може да затрудни Финансовото министерство, може да затрудни хазната; това може да предизвика нарекания, може да предизвика работи, които не са от интерес и да се хвърлят и върху нашата армия, за която, както знаете, българският народ всичко жертвува, защото този народ е въоръженият народ, той е самата армия.

Аз бях поискал от г. военния министър да се прочетат всичките тези законоположения, защото, като не ни бяха раздадени и като не бяхме ги чули, не щяхме да знаем тяхното съдържание и щяхме да вдигнем ръка à l'aveugle, без да ги знаем и без да влизат в дневниците на Народното събрание. А добър е да влизат в дневниците на Народното събрание, за да ги прочете и народът. Дневниците не се пият само за удоволствие на стенографите, те се пият за българския народ, да види той, какво вършат неговите представители в камарата.

Аз още веднъж моля уважаемия военен министър, който, повтарям още един път, няма никаква отговорност за минали работи, щото желателно е тези работи да не се повтарят, да не се одобряват съ posteriорни актове суми, изразходвани преди толкова време, което може да предизвика и пертурбации въ нашето държавно счетоводство.

Председателствующ д-р Х. Мутафов: Има думата търновският народен представител г. Димитър Драгиев.

Д. Драгиев: Г. г. народни представители! През времената, които преживява страната, неудобно е, дѣто народното представителство дебатира по сложените на обсъждане въпроси. При всичко това, смѣтам за умѣстно да направя 2—3 бѣлѣжки върху предложението, което е на дневен редъ.

Твърдѣ умѣстна бѣше бѣлѣжката на г. Такева, че такива предложения трѣбва да бждат придружени съ самитѣ височайши укази и заповѣди, одобрените на които се иска. Ще се съгласите, че това прочитане на тези укази и заповѣди, което стори секретарятъ отъ трибуната, е съвсѣмъ недостатъчно, защото е безрезультатно. Азъ съмъ увѣренъ, че г. г. народнитѣ представители, които не сж имали

възможностъ, по единъ или другъ начинъ, да прочатъ, поне отчасти, съдържанието на тези заповѣди и укази, не можяха това да сторятъ и сега, следъ туй тяхно прочитане отъ г. секретаря. А народното представителство трѣбва да бжде предвзрително добъръ освѣтлено, особено когато се касае въпросътъ за отпускане на кредити, за да може добросъвестно да вдигне ръка.

Относително тези укази и заповѣди, азъ има да направя отъ формална страна, тъй да кажа, още и следната бѣлѣжка: те носятъ дати октомврий, ноемврий и 1 декемврий, а знае се, че Народното събрание заседава на редовна сесия презъ декемврий; после имаме заседания презъ февруарий и априлий и че единъ членъ отъ нашия основенъ законъ гласи, че такива министерски постановления трѣбва да бждатъ внесени на одобрение отъ Народното събрание още въ първата следваща следъ това негова сесия. Бившето правителство, бившиятъ воененъ министъръ имаше обязаността да внесе тези министерски постановления на одобрение още презъ декемврий и февруарий или презъ априлий и трѣбва да съжаляваме, че не е сторилъ това, че е прѣскачилъ сесията, въ която, по конституцията, трѣбваше да бждатъ внесени на одобрения, а се внасятъ съвършено късно.

Отъ друга страна, азъ не виждамъ, какъ можемъ да одобряемъ, г. г. народни представители, една височайша заповѣдъ, която се касае за измѣнението на нѣкой членъ отъ закона за дѣйствующата армия относително санитарнитѣ офицери. Споредъ конституцията, Народното събрание може да одобрява онѣзи министерски постановления, които сж взомени подъ общата отговорностъ на Министерския съветъ и иматъ сила на законъ въ случай когато Народното събрание не може да се свика да заседава. Макаръ и късно, сѣ пакъ съгласно поне отъ къмъ тая страна на конституцията, внасянето на нѣколко министерски постановления е оправдателно; но, не разбирамъ, какъ се внася направо въ Народното събрание една височайша заповѣдъ издадена въ Лозенградъ преди предварително да е минала презъ Министерския съветъ и да бжде придружена съ едно министерско постановление. Конституцията не предвижда такъвъ редъ на работи — височайша заповѣдъ да се внесе направо въ камарата; тя предвижда само министерски постановления. Ето защо, азъ намирамъ, че тази заповѣдъ не може да бжде внесена на одобрение въ Народното събрание, преди да бжде внесена въ Министерския съветъ и преди послѣдниятъ да си е казалъ думата по нея чрезъ едно министерско постановление. Тѣй поне азъ схващамъ работата и намирамъ прочее, че то е неправилно, несобразно съ изричния текстъ, съ ясниятъ смисълъ на конституцията.

Това сж краткитѣ бѣлѣжки, които имамъ да направя по формалната страна.

Имамъ да направя една бѣлѣжка и по съществото на самата работа. Въ наредбитѣ за паричното възнаграждение на военнослужащитѣ въ военнo време сж изброени онѣзи чинове, онѣзи длъжности, онѣзи разреди, които ще има да получаватъ въ военнo време дневни пари въ извѣстенъ размѣръ — мисля, че почватъ отъ 3—4 л. и достигатъ до 20 л. въ границитѣ на царството — и този размѣръ се увеличава за онѣзи чинове отъ дѣйствующата армия, които спадатъ въ района на военнитѣ дѣйствиия, значи, въ двоенъ размѣръ; а размѣрътъ става троенъ за ония чинове, които сж въ дѣйствующата армия и сж извънъ границитѣ на държавата, т. е. въ чужбина, въ държавата на неприятеля. Сега съ тези министерски постановления иде да се направи едно допълнение на тази наредба. Предвиждатъ се и военни длъж-

ности отъ дѣйствующата армия, които по-напрѣдъ били пропуснати въ наредбата; но прѣдвигатъ се и такива длѣжности, които не спадатъ въ дѣйствующата армия. Такива длѣжности могатъ да се наброятъ сума. Напр. административни длѣжности по военното вѣдомство, разни офицерски чинове, които сж въ Военното министерство на такава или онакава длѣжностъ, длѣжноститѣ по разни депа. Прѣдвигатъ се въобще възнаграждения въ дневни пари и за онѣзи офицери, които не сж въ състава на дѣйствующата армия, а сж на други длѣжности, останали въ страната напр. въ това или онова депо, въ нѣкоя гара далечъ отъ военния театъръ, далечъ отъ района на военнитѣ дѣйствия. Споредъ наредбата за паричното доволствие на военнослужащитѣ на таквато не е било прѣдвидено възнаграждение, а сега се прѣдвигда. Азъ намирамъ, че ако може нѣкой да оправдае съ това или онова дневнитѣ възнаграждения на онзи господъ, който сж въ района на военнитѣ дѣйствия, които сж задъ граница, които сж на бойното поле, не виждамъ съ какво той може да оправдае прѣдвигдането дневно възнаграждение на онѣзи господа, които сж на служба, на тази или онази гара, които сж на служба въ нѣкое депо. То е твърдѣ несправедливо.

Съ височайшитѣ заповѣди, доколкото можахъ да проуча, извършва се едно измѣнение на закона за въоръженитѣ сили въ страната, по отношение производството на санитарнитѣ офицери — на лѣкаритѣ. Дѣйствующиятъ законъ прѣдвигда, че ще има санитарни офицери: подпоручици, поручици, капитани и пр. Значи, лѣкаритѣ се произвеждатъ по известентъ редъ; а споредъ тази заповѣдъ, тѣзи два чина — подпоручикъ и поручикъ — се прѣскачатъ и всички лѣкари въ страната ставатъ съ капитански чинъ и получаватъ заплатата и дневни по този чинъ. Азъ мисля, че това прѣскачане, особено за лѣкари, които сж твърдѣ млади и съ малка опитностъ, е нито справедливо, нито отговаря на скромнитѣ срѣдства, съ които ние вчера и днесъ разполагахме и утрѣ ще разполагаме.

Слѣдъ тѣзи кратки бѣлѣжки, които направихъ, азъ заявявамъ, че не мога да вдигна рѣка за одобренieto на тѣзи укази и височайши заповѣди.

Прѣдседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Има думата царибродскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Теодоръ Теодоровъ.

Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ случая се касае да се одобрятъ отъ Народното събрание нѣколко административни актове, именно височайшитѣ укази подъ № № 77 и 98 отъ 18 октомврий и 1 декемврий 1912 г., височайшата заповѣдъ подъ № 27 отъ 9 ноемврий 1912 г. и единъ правилникъ. Критикуваше се отъ прѣждеговорившитѣ оратори бившиятъ воененъ министъръ, прѣди всичко, защото е извършилъ тѣзи актове, когато е ималъ възможностъ да ги внесе въ камарата, бидейки тѣ, по естество, законодателни разпореждания, и да ги одобри камарата. Отговорътъ е ясенъ, защото нуждата отъ тѣзи административни актове се е явила въ такова именно врѣме, когато камарата не е засѣдала, нито е могла да бѣде свикана. Вие знаете, че на 18 октомврий ние бѣхме въ разгара на люлебургския бой; на 1 декемврий ние бѣхме въ сѣдбоноснитѣ дни подиръ боеветѣ прѣдъ Чатаалджа — тѣзи дати на всички ви сж известни. Прѣзъ тѣзи врѣмена, ще се съгласите, че военниятъ министъръ и правителството не можеха да се занимаватъ съ свикване на камарата. И както другъ пътъ тукъ е обяснявано, вие даже, мнозинството отъ васъ, въ качеството на запасни подпоручици или капитани, бѣхте въ строя, други въ ешалонитѣ, трети въ интендантствата, че-

твърти въ реквизиционнитѣ комисии и ако речехме да ви свикаме, нито можахме да ви свикаме, нито пъкъ вие можехте да се явите тукъ, за да откриемъ Народното събрание. По-голѣмъ force majeure азъ не мога да си прѣдстава, освѣнъ тѣзи нѣколко дни, които напоследѣкъ прѣживѣхме. И при това положение, излиза да се приказва тукъ защо това нѣщо не е направено по законодателенъ пътъ!

Но г. Такевъ поставя въпроса и малко по-друго — че на 22 септемврий, когато бѣхме свикани на засѣдание при обявяването на мобилизацията, когато поправихме тази таблица, това врѣменно положение за паричното доволствие на военнослужащитѣ въ военно врѣме въ друго отношение, защо не поправихме и това? Защото не сж могли да го прѣдвидятъ — хора сж, най-сетнѣ. Всѣкога, когато се залови да се изброяватъ длѣжноститѣ една по една, всѣкога ще се пропусне нѣщо. Затуй законопроектитѣ не се редактиратъ казуистично, защото ако захванемъ да изброяваме, и ако нѣма една или друга форма, която въ общи черти да обеме всички разни случаи, не може последнитѣ да се прѣдвидятъ всички и изброятъ. Туй положение, направено въ 1903 г. и прокарано въ камарата на едно четене, безъ да се разгледва членъ по членъ, е изработено отъ Военното министерство при извѣстно положение, при извѣстна организация на армията, а въ 1912 г., когато се обяви войната — минали се бѣха деветъ години, прѣзъ които никой не го бѣше погледналъ — ние се намѣрихме при друга организация на армията, създадени бѣха съвсѣмъ нови длѣжности, съвсѣмъ ново разпрѣдѣление на армията, нѣкои длѣжности унищожени, названятия промѣнени и пр. Уреждането на това трѣбваше да се направи въ нѣколко дена, защото се обяви мобилизацията. Свика се камарата. Военното министерство работило що работило, прѣдвидѣ нѣкои длѣжности, изброи ги, внесе ги тукъ и се одобриха; но подиръ 10 дена, когато дойде да плащаме заплатитѣ стана явно, че таблицата не е пълна, че дори съ онзи указъ, съ който се обяви мобилизацията, бѣха създадени нѣколко нови длѣжности. Напр. такава длѣжностъ бѣше помощникъ на главнокомандующия, която длѣжностъ никѣдъ я нѣмаше, но обстоятелствата, нуждитѣ на армията изисквали да се създаде такава длѣжностъ. За тѣзи нови длѣжности трѣбваше да се види каква заплатата да се даде и да се гудятъ въ единъ разредъ. И както виждате първиятъ указъ — № 77, както и вториятъ — № 98, който е отъ сѣщото естество, иматъ за цѣль слѣдующето: да допълнятъ таблицата, не да я измѣнятъ, не на онзи, на комуто се даватъ 500 л. да се дадатъ 1.500 л. или 800 л., не да се измѣни законътъ, а, повторямъ, да се допълни таблицата, защото бидейки създадени разредитѣ и въ тѣхъ прѣдвигдайки всички длѣжности, въ сѣщность не бѣха прѣдвидени; има живи хора, които носятъ наименование, които се биятъ тамъ или стоятъ въ депата и на които не бѣ прѣдвидено какъ да имъ се плаща. Тази работа въ Военното министерство бѣше заприличала, както на онзи, който се е качилъ на коня си и когато челъ конетѣ на около си забравилъ да чете коня, на който се е качилъ.

Н. Константиновъ: И Военното министерство забравило себе си.

Д. Драгиевъ: За тѣхнитѣ заплати има бюджетъ.

Т. Теодоровъ: Съгласно това положение, въ военно врѣме трѣбва тѣзи хора да се припишатъ къмъ единъ отъ разредитѣ прѣдвидени въ закона. Платихме се, кѣдѣ да гудимъ тѣзи хора, за да имъ се заплати заплатата. Ето защо стана нужда въ него

врѣме Военното министерство да прѣдстави извѣстна класификация за непрѣдвиденитѣ въ закона длѣжности, къмъ кой разредъ да съотвѣтствуватъ. Другитѣ министри, и азъ прѣди всичко, бѣхме на мнѣние, че това може да стане чрѣзъ формата на едно тълкувание на закона: законътъ разпрѣдѣля всичкитѣ длѣжности по военното вѣдомство на извѣстно количество разреди — не знамъ колко бѣха — и не оставаше, освѣнъ тази длѣжностъ, която не е прѣдвидена, да се прѣдвиди въ нѣкой разредъ. Напр. да вземемъ заведующия движението по желѣзницитѣ, командира на желѣзнопѣтната дружина; той не е прѣдвиденъ, защото когато е съставляванъ законопроектътъ не е имало желѣзнопѣтна дружина. Постѣ, началникъ на отдѣлъ при Министерството на войната, началникъ на артилерията при първостепененъ или второстепененъ укрѣпленъ пунктъ — касае се, мисля, за генералъ Николаева въ Ямболъ, или за другъ генералъ, назначенъ въ Хасково. Нищо по-напрѣдъ не е било прѣдвидено въ закона, защото не е било прѣдвидено, че ще има такива укрѣпени пунктове, не е било прѣдвидено, че тамъ трѣбва да бѣдатъ генерали. А пъкъ трѣбва тѣзи хора да ги поставишъ нѣкъдѣ въ нѣкой разредъ, защото нѣма друга длѣжностъ за тѣхъ, а тази длѣжностъ е прѣдвидена. И моето мнѣние, както и мнѣнието на моитѣ колеги бѣше, че това нѣщо може да го направи самъ военниятъ министъръ, защото той изпълнява закона и таблицата, която е направила извѣстно разпрѣдѣление на длѣжноститѣ, и той, като знае коя длѣжностъ на кой разредъ съотвѣтствува, може най-добрѣ да нареди въ кой разредъ да ги постави. И неговото рѣшение ще бѣде достатъчно: то е едно тълкувание на закона. Тѣй че, това може да бѣде, чисто и просто, единъ административенъ актъ за прилагането на закона; не актъ на законоположение, а изпълнение на закона и, слѣдователно, можеше да го направи самичкѣ. Но отъ друга страна, понеже се касаеше за извѣстни платѣжи, които ще станатъ отъ ковецкичества, азъ казахъ, макаръ че това е отъ областта на чистата администрация на военния министъръ и понеже ще трѣбва Финансовото министерство да плаща, то въпросътъ се усложнява. Той вече не се касае за извѣстни права по службата и зачитане на години, за да има приравнение едно къмъ друго, а се касае до плащане на пари, то по-хубаво е да стане въ формата на законодателенъ актъ и затова тази допълнителна таблица, направена отъ военния министъръ мина прѣзъ Министерския съвѣтъ. И тукъ въ мотивитѣ изрично е казано, че указътъ № 77 е миналъ прѣзъ Министерския съвѣтъ на 18 октомври 1912 г. и протоколътъ носи № 144. Когато четете таблицата, ще видите такива длѣжности, които по-рано не ги е имало, напр. началникъ на автомобилното отдѣление; той не е билъ прѣдвиденъ по-рано, защото по-напрѣдъ не е имало такова нѣщо, а сега, когато накупихме автомобили за два милиона лева, трѣбваше да има началникъ да ги завежда. А на този човѣкъ трѣбва да се види какъвъ чинъ, каква длѣжностъ да му се даде, колко му е продоволствието, съ кого да се уравни, въ кой разредъ да се постави, защото заплатата се получава по длѣжностъ, послѣдната влияе за да се нареди въ извѣстенъ разредъ и по него разредъ да получава и дневни пари. И така, тази таблица се прие отъ Министерския съвѣтъ и се приложи. На тѣзи хора имъ се плаща по аналогия, като се приравняватъ съ другитѣ.

Слѣдующиятъ указъ, № 98, е направенъ само за трима забравени: първо, началникъ на отдѣление при главната квартира на отдѣлна армия — има началникъ на отдѣление при главната квартира, ама има и такъвъ началникъ при отдѣлна армия; има такова раздѣление. Тѣзи длѣжности ги създаватъ съ височайши указъ, съ заповѣдь по шаба отъ

главнокомандующия, защото той, въ това отношение, въ врѣме на война, е съвършено пълноправенъ да даде тази или онази организация на армията; не сме ние, които трѣбва да се бъркаме тамъ, че не бивало такъвъ началникъ или че трѣбва по-малко началници; то е военнo врѣме и неговитѣ права сѣ много широки. Тукъ не се касае за правата на държавния глава, които сѣ ограничени отъ конституцията, а се касае за права на главнокомандующия, които сѣ много широки; въ всѣки случай не подлежатъ на нашия контролъ и не сме ние, които ще критикуваме това. Имате, по-нататѣкъ, началникъ на адютантската секция въ шаба на дѣйствующата армия. И на тази секция трѣбва да има началникъ. Нуженъ ли е, не е ли нуженъ, това пакъ не е наша работа. Както ви казахъ, съ указа, съ който се обяви мобилизацията, се създаде цѣла организация въ интереса на военното дѣло, на военния успѣхъ, и безъ да се държи смѣтка за прѣдвиденитѣ въ бюджета длѣжности и наименования, безъ да се държи смѣтка за прѣдвиденитѣ въ закона за въоръженитѣ сили длѣжности и наименования. Ето, може да се яви нужда за тѣзи три лица: адютантъ на инспектора на инженернитѣ войски, началникъ на адютантската секция въ шаба на дѣйствующата армия, и началникъ на отдѣление при главната квартира на отдѣлна армия, които не сѣ били прѣдвидени. Значи, този указъ е само за тѣзи три лица, да се класифициратъ и тѣ. Сега, този указъ се е изпълнявалъ така, като тълкувание на закона. Военниятъ министъръ вземайки актъ отъ това, което говорихме въ Министерския съвѣтъ — че има пълно право да го направи не мислѣше да го внесе на одобрение отъ Народното събрание. Но по мое настояване бившиятъ воененъ министъръ г. генералъ Никифоровъ, слѣдъ като пропусти първата сесия — и тамъ вече той е отговоренъ, това е негова вина, защото г. Драгиевъ е правъ като кажа, че указътъ трѣбваше да бѣде прѣдставенъ на одобрение отъ Народното събрание въ най-близката сесия — поради многого работата — вие, струва ми се, сѣ готѣмъ мѣка ще можете да си прѣдставите, каква бѣше работата на г. генералъ Никифоровъ въ врѣме на първата война и колко трѣбваше той да работи — той се готѣше въ слѣдующата сесия да направи това. И когато се уволни трѣбваше да подпише този актъ, слѣдующиятъ подиръ него министъръ — неговиятъ замѣстникъ — изпълняющъ длѣжността, г. генералъ Ботевъ. Тукъ има една грѣшка — забавянето. Колкото за съставянето на самия административенъ актъ и за одобрението му отъ Министерския съвѣтъ, всички ще признаете, че това е било една необходимостъ, че не можехме да оставимъ безъ заплата тѣзи хора нито единъ мѣсецъ, нито една недѣля и че не можехме да оставимъ нито единъ день несопрѣдѣлено тѣхното положение. Направеното не е фаворизация, а е подвеждане на една длѣжностъ, която е създадена и не е прѣдвидена въ таблицата къмъ друга, която е прѣдвидена въ таблицата. Така че, макаръ че късно се прѣдставя този указъ, Народното събрание нѣма освѣнъ да го одобри и, като го одобри, нѣма да направи абсолютна никаква неправда, нито фаворизация — това е въ интереса на работата. Разумѣва се, военнитѣ министри могатъ да взематъ актъ отъ бѣлѣжкитѣ на г. Такева. И азъ бихъ ги правилъ, и азъ говорихъ на врѣмето: защо пишете тия закони, тия врѣмenni положения, защо не ги прѣработвате всѣка година, или всѣки двѣ-три години, защо изпадате въ този хаосъ, защо improvisирате длѣжности? Всичко това може да бѣде критикувано. Но това не е критиката, която да се отнася къмъ този воененъ министъръ, или къмъ прѣдшествующия воененъ министъръ, а къмъ всички насъ, които сме младъ народъ, съ една неподготвена бюрокрация, и, ако щете, съ министри, които минаватъ и заминаватъ на бърже

безъ да могатъ да иматъ време да изучатъ нѣщо и да създадатъ нѣщо трайно. Имаме много недостатъци. Знаемъ ги, но тѣ не сж пороци на отдѣлнитѣ лица, а пороци на системата. Нека г. военниятъ министъръ вземе актъ отъ направенитѣ бѣлѣжки и нека такива работи да не ставатъ въ бѣлѣжце. Нека се пишатъ умни и пълни закони, а не врѣмenni. Но това не помага за случая: ние днесъ трѣбва да одобримъ този актъ, защото не можеше инакъ да се постѣпи.

Колкото се касае до другата височайша заповѣдъ, издадена отъ Лозенградъ, тя се отнася за лѣкаритѣ. Положението на извѣстна категория лѣкари е било неопредѣлено. По този въпросъ тукъ се цитира чл. 100 отъ закона за въоръженитѣ сили: (Чете) „На основание чл. 100 отъ закона за устройството на въоръженитѣ сили, всичкитѣ лѣкари постѣпили на служба по случай мобилизацията и получили назначение въ частитѣ на войската и лѣчебнитѣ заведения се приравняватъ къмъ съответствующитѣ чинове на санитарнитѣ офицери, по щатветѣ за военно време“. Но сега извѣстно количеството офицери-лѣкари, въ особености, които сж били на частна практика, получаватъ извѣстни назначения въ армията и трѣбва да се приравнятъ съ съответствующитѣ чинове. Това приравнение трѣбва да стане съ извѣстенъ административенъ актъ. Не е камарата, която трѣбва да го направи, а Военното министерство е, което трѣбваше да направи туй приравнение, и то го прави и казва: ще бждатъ съ чинъ санитаренъ майоръ: (Чете) „Всички членове на евакуационнитѣ комисии, началницитѣ на евакуационнитѣ, етапнитѣ, разпрѣдѣлителнитѣ и полскитѣ болници, дивизионнитѣ лазарети и старшитѣ полкови лѣкари, ако не сж въ по-горенъ чинъ“ — значи, даватъ имъ такъвъ чинъ. Това не е наша работа, да опрѣдѣлимъ, да-ли дѣйствително трѣбва да има санитаренъ майоръ при извѣстна болница — евакуационна, етапна и пр.

По-нататкъ се казва, че съ чинъ санитаренъ капитанъ ще бждатъ: (Чете) „Ординаторитѣ въ дивизионнитѣ лазарети и пр.“; съ чинъ санитаренъ поручикъ ще бждатъ: (Чете) „Началницитѣ на разходнитѣ санитарни складове, помощницитѣ на началници на отдѣления въ ветеринарнитѣ лазарети при отдѣлнитѣ армии, въ дивизионнитѣ интендантски роти и въ планинскитѣ артилерийски полкове, ако не сж съ по-горенъ чинъ“; а съ чинъ санитаренъ подпоручикъ ще бждатъ: (Чете) „Всички останали аптекари въ лѣчебнитѣ заведения и частитѣ“, ако само нѣматъ по-горенъ чинъ. Тѣзи нѣща сж чисто административни, отъ областъта на Военното министерство и тѣ трѣбва да направятъ приравнението. Асж и чл. 100 отъ закона за устройството на въоръженитѣ сили като казва, че трѣбва да се приравнятъ съ съответнитѣ длѣжности, очевидно, дава това право не на Народното събрание, а на административната власт — Военното министерство. Но по-позже и този актъ поражда извѣстни права по служба, дава право на извѣстна заплата, пѣтни и дневни, желателно бѣше да не се избѣгне контролтѣ на камарата, да мине прѣзъ нея.

Азъ говоря сега по форма. Ако по сжщество намираме, че има несправедливостъ, нецѣлесобразностъ, че има случаи, дѣто човѣкътъ не може да бжде подпоручикъ, а го правятъ генералъ, тогава може да не го одобритъ, може да се каже: „одобрява се, но съ изключение на туй и туй“ и она ще върне паритѣ. Но ми се вижда, че като гледате по сжщество, разпоредбата не е лоша. Намъ — на Министерския съвѣтъ, на военния министъръ — тази разпоредба се показва свършено цѣлесобразна и правилна. И тукъ никой не казва, че е направено криво, че аптекаритѣ не трѣбва да бждатъ подпоручици, а трѣбва да бждатъ фелдфебели, че ордина-

торитѣ въ болницитѣ не трѣбва да бждатъ капитани, а трѣбва да бждатъ поручици, и да го обоснове съ нѣщо. Тѣй че, и този указъ не е нищо друго, освѣнъ едно приравнение, само че то не е допълнение къмъ тази таблица, ами се прави възъ основа на чл. 100 отъ закона за устройството на въоръженитѣ сили и се касае само за лѣкаритѣ и аптекаритѣ, които постѣпватъ на военна служба въ военно време.

Най-послѣ се явява правилникътъ. Отъ него тожсе стана нужда прѣзъ време на войната. Явиха се тогава хора, които си прѣдложиха услугитѣ и заявиха, че желаятъ да постѣпятъ доброволци въ българската армия; явиха се офицери, авиатори, инженери и т. н. съ други специалности; трѣбваше да се опрѣдѣли тѣхното служебно положение: като ги прие-маме, какво ще имъ плащаме, въ какви чинове ще приемаме офицеритѣ, каква заплата ще имъ даваме? Тѣ идватъ при условието, че трѣбва да се подчиняватъ на мѣстнитѣ закони. Какъ трѣбва да се платятъ нѣжнитѣ имъ пари, отъ кое мѣсто: отъ дѣто сж се намирали ли до София, или отъ София до мѣстоназначението имъ и пр. Тѣзи въпроси трѣбваше да се разрѣшатъ. Съ нѣкои отъ тѣзи лица трѣбваше да се сключатъ контракти. Нѣколко авиатори си прѣдложиха услугитѣ — цѣнѣхме ги високо и се надѣвахме, че въздухоплавателното дѣло ще донесе голѣми сгоди въ време на войната — но хората си прѣдложиха услугитѣ по извѣстни контракти. Всичко това трѣбваше да се прѣдвиди въ правилника. То е, може да се каже, чисто административно дѣло, освѣнъ въ онази си частъ, която се касае за опрѣдѣляне на заплатата. Въ него се казва, че офицеритѣ ще се приематъ въ ония чинове, въ които сж били въ своята армия, обаче ще получаватъ заплата по съответнитѣ чинове въ нашата армия; че отъ деня на постѣпването като доброволци нѣматъ право да напуснатъ поста си до деня на демобилизацията; че, ако напуснатъ слѣдъ демобилизацията, плаща имъ се една двумѣсечна заплата, за да могатъ да си отидатъ. Тѣзи сж постановленията на правилника. Той е по-скоро, както казахъ, чисто административенъ актъ; но само заради туй, защото ангажира до извѣстна степенъ хазната, пакъ азъ съмъ настоялъ да се внесе на одобрение въ камарата. Макаръ че се внася по-късно, макаръ че контролтѣ нѣма да бжде тѣй ефикасенъ, както ако се изработише прѣдварително съ участието на Народното събрание, но все таки това е нѣщо, сѣ се зачита Народното събрание, като пазителъ на народната кесия. И ако се намѣри актътъ нередовенъ, направенъ съ цѣлъ за фаворизация или е противенъ на нѣкои отъ законитѣ, дава се възможностъ на Народното събрание да го отмѣни. Вие виждате, че тукъ нѣма никаква фаворизация, никаква нецѣлесобразностъ, никакво нарушение на законитѣ, никакво противорѣчие, или пъкъ отмѣнение на нѣкои закони, но има попълняне на материята, има постановления върху въпроси, които не сж били разрѣшени отъ законодателя. Ето на какво се свежда работата.

При това положение, азъ мисля, че Народното събрание нѣма какво повече да се спира върху всички тѣзи актове, а трѣбва чисто и просто да ги одобри. И тѣ, одобрени отъ Народното събрание, за-напрѣдъ ще съставляватъ едно попълване и поправка на нашето дѣйствующе законодателство, ще съставляватъ частъ отъ него. И въ това азъ искамъ да релелирамъ ползата отъ внасянето имъ въ Народното събрание. Ако останѣха административни актове, въпросъ е, да-ли другъ министъръ щѣше да ги слѣдва и да-ли евентуално не би направилъ пъкъ той друга класификация или другъ правилникъ съ нѣкои нови задѣлжения и права. А когато минатъ прѣзъ камарата, тѣ получаватъ характеръ на допълнение на законитѣ и послѣдующиятъ администраторъ

не ще, може да ги видоизмѣнява, освѣнъ ако се намѣри въ сѣщото положение, да е въ врѣме на война, и ще го прави вече за други работи — тѣзи сж минали прѣзъ Народното събрание, тѣ сж нормирани — за работи, които биха се оказали и въ бѣдѣще не прѣдвидени и неразяснени.

Прочее, дѣлото, което е прѣдставено на разглеждане, е дѣло закономѣрно и заслужава одобрението на камарата безъ всѣкаквъ укоръ.

Прѣседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Има думата търновскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Каза се, че одобрението на това прѣдложение ще служи като допълнение на закона и, като такова, азъ мисля, че ще има своето значение и за въ бѣдѣще. Въ туй прѣдложение фигурира единъ правилникъ, въ послѣдния членъ на който се говори, че се дава нѣкакво възнаграждение по усмотрѣние.

Т. Теодоровъ: Нѣма усмотрѣние.

Н. Константиновъ: Азъ така чухъ.

Т. Теодоровъ: Дава имъ се възнаграждение за два мѣсеца напредъ, слѣдъ демобилизацията.

Н. Константиновъ: Прѣдложението се чете така: когато се уговлява, дава му се възнаграждение по усмотрѣние. Такова едно законоположение, азъ мисля, че Народното събрание не може да утвърди, то не може да утвърди такова врѣменно правило, което да стане като законъ въ бѣдѣще. Освѣнъ това ние ще трѣбва да прѣгледаме самото това прѣдложение по неговата сжщностъ, ако не по неговата форма. Заради това бихъ молилъ народното прѣдставителство, а и г. военния министъръ сжщо, да се съгласи да се разгледа това прѣдложение по сжщество въ финансовата комисиия или въ бюджетарната комисиия или пъкъ въ комисията по Военното министерство и въ второ засѣдание да можемъ да вземемъ рѣшение съ пълно познаване на въпроса.

Прѣседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Понеже нѣма други записани, обявявамъ дебатитѣ за приключени.

Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ Г. Вазовъ: Г. г. народни прѣдставители! Послѣ обясненията, дадени отъ г. Теодора Теодоровъ, членъ отъ бившето правителство, обяснения, които азъ напълно раздѣлямъ, смѣтамъ вече за излишно да говоря повече по тоя прѣдметъ, тѣй като се даде достатъчно освѣтление на мотивитѣ, които сж легнали въ основа на всички тѣзи допълнения, измѣнения и приложения, станали слѣдъ като едно законоположение е било одобрено и утвърдено въ Народното събрание. Главната причина тукъ е внезапността на войната. Много малко врѣме имаше да се обсъждатъ тѣзи работи; тѣ сж обсъдени наскоро, грѣшки сж станали, пропуски е имало много, вслѣдствие на което е станало нужда да се допълни и поправи единъжъ прието законоположение.

Колкото се касае до въпроса, защо нѣкои чинове сж били приравнени къмъ I, а други къмъ II разредъ, трудно е да се даде обяснение. Очевидно е, че тѣзи, които сж правили това, сж знаели защо го правятъ, вършили сж го съ разбиране на работата и, естествено, по аналогия. Тѣй напр., помощникъ-главно-

командующиятъ е приравненъ съ военния министъръ. Туй повидимому, доколкото азъ разбирамъ, е правилно. Така сжщо има и много други лица назначени по аналогия. Всичко това е било направено пакъ защото е било прѣдварително обсъдено и намѣрено за добро. Много трудно е да се влѣзе въ подробно-ситѣ.

Ще отговоря на г. Драгиева, относително неговата бѣлѣжка, че тѣзи, които били въ тила и лѣкаритѣ, не трѣбвало да бѣдатъ турени въ тия разреди и че тѣ получавали сравнително голѣмо възнаграждение и дневни пари, както другитѣ, които били въ бойната линия. Мога да ви кажа, г. г. народни прѣдставители, съ пълно знание на работата, защото и азъ бѣхъ най-напредъ въ тилвата служба на армията и ви моля да вървате, че у насъ, въ българската армия, нѣмаше офицеръ, който да желае да остане въ тила на армията. Тилвата служба сама по себе си е толкозъ неприятна, съприяжена съ толкова трудности, щото нѣмаше офицеръ съ самолюбие и характеръ, който да искаше да остане въ тила и да носи тая служба. Всички се стремѣха въ бойната линия, едно защото имаше полеви пари, и друго защото търсѣха отличие. Ония, които останаха въ тила, работѣха, защото началството имъ заповѣдаваше и защото трѣбваше нѣкои да останатъ да работятъ тамъ. А работата бѣше мъчителна, тежка и неприятна. Тѣй сжщо е, колкото се отнася и за лѣкаритѣ. Не трѣбва да се плачемъ, че тѣ сж получавали повече възнаграждение или че били назначени капитани, вмѣсто поручици или подпоручици. Много направиха нашитѣ лѣкари, г-да. Тѣ често работѣха извънъ силитѣ си. Който е билъ близо и е видѣлъ тѣхното старание и трудъ, ще каже, че тѣ сж напълно заслужили тази малка жертва, която е направило отечеството за тѣхъ въ тия врѣмена на голѣми жертви.

Колкото се касае до бѣлѣжката на г. Такева, че не трѣбва да се харчатъ пари, прѣди Народното събрание да ги обсъди и вотира, азъ напълно съмъ съгласенъ съ нея, както и съ бѣлѣжката на г. Теодорова, че трѣбва да се избѣгнатъ каквито и да бѣдатъ мѣроприятия отъ Военното министерство, които не сж получили санкцията на Народното събрание. Азъ сподѣлямъ това и ако остана на това мѣсто, заявявамъ, че ще се придържамъ строго къмъ този редъ, че ще работя въ съгласие и при пълното съдѣйствие на народното прѣдставителство, което е прѣдставителъ на българския народъ.

Отъ болшинството: Bravo! (Нѣкои ржкоплѣскатъ)

Прѣседателствующъ д-ръ Х. Мутафовъ: Прѣди да се гласува това прѣдложение, което, съгласно чл. 42 отъ правилника, подлежи на едно четене, азъ ще попитамъ Народното събрание, желае ли то да приеме прѣдложението на г. Константинова — да се прѣпрати туй законодателно прѣдложение въ финансовата комисиия — или сега да се гласува. Ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ прѣдложението на г. Константинова, да си вдигнатъ ржката. (Меншество) Събранието не приема.

Ще се гласува. Ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ прѣдложението за одобрение височайшитѣ укази отъ 18 октомври и 1 декември 1912 г. подъ № № 77 и 98, височайшата заповѣдъ по дѣйствующата армия № 27 отъ 9 ноември 1912 г. и височайше утвърдения правилникъ за доброволческата служба на инострани офицери и пр., тѣй както се чете отъ г. секретаря, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че е постѣпилъ законопроектъ за допълнителенъ извънреденъ свѣрх-

сметенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди, който се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще бжде поставенъ на дневенъ редъ за идущето засѣдание.

За слѣдующето засѣдание, което ще бжде, съгласно правилника, въ петъкъ — ако нѣма друго прѣдложение — ще имаме слѣдующия дневенъ редъ:

1. Трето четене законопроекта за допълнителенъ свѣрхсметенъ кредитъ къмъ бюджета за 1913 г. на сума 550.000 л.

2. Първо четене законопроектитѣ: а) за допълнителенъ извънреденъ свѣрхсметенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди; б) за повикване подъ знамената всички изключени отъ запаса опълченци отъ наборитѣ 1883, 1884 и 1885 г. и в) за отпущане дневни пари, начиная отъ 18 юний т. г. на всички долни чинове отъ армията.

Понеже другъ дневенъ редъ днесъ нѣма, вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 5 ч. 15 м. вечерята)

Прѣседателствующъ подпрѣдседатель: **Д-ръ Х. Мутафовъ.**

Секретарь: **В. п. Николовъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гълъбовъ.**